

A MÓSZERTANI SEGÉDESZKÖZ

1976. szeptember 11. szombat, osztályfőnöki óra.

A tanárnő unottan túrkál a szemében. Nagy, nedves, véreres szeme van neki. Ilyen messziről a padból ez nem látszik, de előző nap - amikor a Rajkrónikát ideadta - közelről láttam. Akkor sűrűn pislogott és néha kifordította a szemét, hogy csak a fehérje látszott, közben arról beszélt, miről kell a krónikásnak írnia.

Csodálom ezeket az undorító szemeket. Akkor is figyelnek minket, amikor a tanárok a tábla felé fordulva írnak, vagy rájzolnak. Mindig meglátják ki a rossz. Nem tudjuk mikor csapnak le ránk, hogy hatalmasra növe megfenyegessenek minket...

Azt mondták, két hét múlva beszerelik az osztályba a videokamerákat. Így a tanár - a hallgató óráját ellenőrizve - már akkor is legalább három szemmel figyelhet bennünket, ha nincs is a teremben. De most itt van. Fenn ül a katedrán a nagy barna asztal mögött. Azzal a kezével, amellyikkel eddig a szemét piszkálta most egy spirálfüzetet emel föl az asztalról:

- Új feledata is lesz mostantól a heteseknek. Kik most a hetesek... Figyelj már ide, nem akarom még egyszer elmondani. Ebbe a füzetbe be kell írniuk minden nap, hogy mi történt az órákon és a szünetekben. Már a következő osztályfőnöki órát azzal fogjuk kezdeni, hogy a hetes felolvassa a bejegyzéseket. Akiről sok rossz kerül a füzetbe, az gyűjtheti a magatartás feketéket. Minden fontos dolgot be kell írni, nem érdemes eltitkolni semmit, előbb-utóbb úgyis mindenről tudni fogok.

Ezekkel a mondatokkal kezdődött a 6/a osztályfőnöki füzetének a története. A füzet általános iskolai éveink legfontosabb írásos dokumentuma. Hírt ad az osztály hangulatáról, megtudhatjuk mik voltak akkoriban a súlyos bűnök és az apróbb botlások. Előrehaladva az olvasásban határozott kép alakulhat ki bennünk az egyes személyiségekről. (H.Gy., aki mindig verekszik, M.Cs., aki mindig valami "csúnya" dolgon töri a fejét.) A feljegyzések érzékeltetik a hetesek örök dilemmáját: "beíriam vagy ne íriam" ("Te is beírtál! ...Ez már sok, ezt már kénytelen vagyok beírni, nem tehetek mást... Valamit be kell írnom, sajnálom!") és tanúi lehetünk a menekülési kísérleteknek: "Nem történt semmi különös."

Ne tévesszen meg bennünket az az értékrend, amely meghatározza ezeknek a kis feljelentéseknek a szemléletét. Ez egy képmutató értékrend. A tanár szemével ilyen az osztály, és ha végigolvassuk a bejegyzéseket joggal gondolhatjuk: ez egy beteg szem.

(E sorok írójának bűnei - az alábbi részletben - M.R. monogram után olvashatók.)

Ho Shi Minh Tanárképző Főiskola II. sz. Gyakorló Általános Iskolája, 6/a. Osztályfőnöki füzet. (Részlet.)

szeptember 17. péntek

- M.Cs. óra előtt mutatópálcával hadonászott.
- Földrajz: szünetben B.P. visszafeleselt az órnek.
- Drosz: D. a szünetben meglökte K.-t és az egész osztály eldőlt. órán Sz.A. forgolódott és a könyvét mutogatta E.-nek. Aztán a tanárnő megszólította A.-t és E.-t és amikor leültek nevettek rajta.

szept. 18. szombat

- Drosz: M.Cs. köpködte a lányokat. M.R. és K.A. verekedett.

szept. 20. hétfő

- Matematika: M.Cs. ceruzabetéttel köpködött.

szept. 22.

- Matematika: Sz. a radírdarabokkal köpködött. M. nem hozta el a munkafüzetet.

szept. 23.

- Matematika: P.A. rizzsel köpködött.

- Magyar ny.: M.Cs. és O.Zs. rugdostak és bennmaradtak.

szept. 24.

- Háromnegyed nyolcra jöttem.

- Testnevelés: sokat játszottunk.

- Drosz: jól dolgoztunk.

- Történelem: nem történt semmi különös.

szept. 25.

- Drosz: K. néni elvette az ellenőrzőmet meg Sz.A.-nak beírt.

- Matematika: Tanár néni meg volt elégedve a munkánkkal.

- Szünet: H.Gy. megverte V.H.-t.

szept. 26.

- Szünetben B.P. nem állt sorba.

szept. 29.

- Ének-zene: M.Cs. csúnyákat mutogatott.

- Szünet: B.P. nem állt sorba, verekedett és visszafeleselt többszöri figyelmeztetés után is.

okt. 3.

- Matematika: Sz.A. hadonászott a 4/a rajzszórájával és a zászlótartót is leverte.

okt. 6.

- P.A. a szünetben nem ment ki.

okt. 12.

- Drosz: H.Gy.-re sokan panaszkodtak.

- Történelem: az osztály rendetlen volt.

okt. 13.

- Szünetben, ének órá előtt P. úgy gyomorszájon vágta M.-t, hogy nem kapott levegőt.

okt. 14.

- Fizika: Becsengetés után sem lehetett bírni az osztállyal.

okt. 22.

- Ének: P.-t komolyan megszidta tanár úr. Azt mondta neki, hogyha játszik kidobja.

- Drosz: szünetben megverte K.-t M. úgy, hogy sírt is.

okt. 23.

- Rajz: V. feljött melegedni a szünetben. B. 8 óra előtt 2 perccel jött meg. Sz.J. az írásvetítőhöz nyúlkaált és kapcsolgatta.

okt. 25.

- Matematika: Majdnem ötöst kaptam.

- Ének: M. csúnyákat gyurmázott.

okt. 27.

- Ének: V.G. almát és ökörszemét evett az órán, amikor a szoprán gyakorolt.

okt. 28.

- Ének: Sz.J. gúnyrajzokat gyártott.

nov. 3.

- Ének: I. néni tanított, egy picit rosszak voltunk, de meg volt velünk elégedve. Szünetben H.Gy. rugdosódott.

nov. 5.

- Szünetben M.Cs. verekedett a hetessel. H. verekedett a Pajtással. H.Gy. és M.Cs. beszaladtak a Pajtásért.

nov. 6.

- Szünetben történ: H.Gy. szaladgált a teremben. H.Gy. verekedett Sz.A., B.A. csúfolta H.Gy. édesanyját. (sic!)

nov. 8.

- Gyakorlati: megismerkedtünk egy új szerszámmal, a fúróval.
- Szünetben H.Gy. és M.Zs. számárfület mutogattak.

nov. 13.

- Szünetben történt: Drosz óra előtt M.Cs., K.P. és K.A. dobálták P.A. sapkáját és ebből verekedés lett. B.A. megverte V.G.-t mert azt mondta, hogy cigány.

nov. 27.

- I. néni mondta, hogy nagyon széthúz az osztály.

dec. 4.

- Szünet: Matematika előtt H.Gy. és M.R. meglökte a sort, és többen sirtak.

dec. 6.

- Gyakorlati: a lányok rendesek voltak.

dec. 11.

- Drosz: M.R. és még többen, amikor még nem jött be a tanárnő könyvvel verekedtek.
- Szünetben H.Gy. úgy ellökte V.G.-t, hogy a kövön elesett és sirt.

dec. 15.

- Szünetben H.Gy. és Sz.-ék hamarabb jöttek föl mint a többiek.

dec. 18.

- élővilág: Sz.J. az órába többször is beleszólt.
- Szünetben: M.R. és P.M. beszaladgáltak.

dec. 22.

- Szünet: H.Gy. az egyik állat állkapcsával hadonászott.

1977. jan. 13.

- Történelem előtt B.P., K.A., P.A. hülyéskedtek.

jan. 14.

- ének előtt B.P. a trikóját A. tizóraiába dobta. Az egész osztály rendetlen volt.

jan. 21.

- Irodalom: A szünetben bennmaradt H.Gy., pedig nem is felelős. M. is bennmaradt.

jan. 25.

- Szünet: H.Gy., P.A., P.M. nem akartak kimenni. B. nekemlökte a széket. B. verekedett.

jan. 27.

- Testnevelés: a fiúk kint havat lapátoltak, a lányok bent tornásztak.
- K.E. egész héten a WC-re járkált minden szünetben, pedig ő a hetes.
- M.Cs. úgy meglökte O.Zs.-t a lépcsőn, hogy legurult a lépcsőn és púp nőtt a fején.

+++

Az osztályfőnöki füzet közösségromboló hatását sikerült kihervernünk. Jó osztály voltunk. De vajon ki tudtuk-e heverni mindazt a nyomasztó élményt, megaláztatást, ami az iskolában ért minket? Az iskolában, ahol minden felnagyítva jelentkezik: ahol a tanárok rossz

közérzete - egy-egy óra után - már harminc gyerek rossz közérzete, ahol a társadalmi élet kísérletei, kísérletkezdeményei agyoninjekciózott fehér egeret csinálnak a diákokból, ahová minden évben más, hitet és lelkesedést romboló üres jelszó érkezik, ahol ahelyett, hogy megtanulná a gyerek, miként álljon ki érdekei mellett, csak azt tanulja, hogyan - idomuljon - érdekeit, értékrendjét felfüggesztve - egy-egy órára a szaktanárok egymás ellen ható oktatási módszereihez, szeszélyes személyiségeihez.

Minden felnagyítódik, mert egy hazug, megalkuvó tanár nem egy hazug megalkuvó embert jelent, hanem - a gyermek számára - a "felnőtt" archetípusát. A tanár vagy tanárnő öröklí az apa, vagy az anya archetipikus jegyeit, s a fogékony kis agyakban minden mozdulatuk százszorosán tükröződik, minden szavuk százszorosán visszhangzik. A világhoz való kötődésük alapja az új archetípus, amelyhez a félelem és a bizonytalanság érzése fog kapcsolódni. A hatalmaskodó, türelmetlen tanár tehát, nem egyszerűen rossz tanár, hanem a diktatúra démona.

Azt mondják, ha valaki befejezi az iskolát kikerül az életbe. Pedig az iskola is az élet, az élet egy ortopéd darabja. Ahol minden "negatív hatás" leülepedik, ahol a vezetők - a tanárok - a felnőtt élet óvodásai.

Ahogy Murphy mondaná: ahol az állami vezetés peternalista, ott az iskolarendszer betegesen infantilisnak fog mutatkozni.

Szeged, 1987. november 23.

Mészáros Róbert

